

The background of the slide is a photograph of a rustic wooden surface. On the right side, there are three loaves of bread: two round ones with a grid pattern and seeds, and one rectangular one with seeds. Several wheat stalks are scattered around the bread. The text is overlaid on the left side of the image.

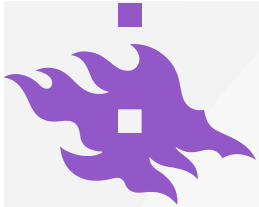
Köyhien on Jumalan valtakunta: Ruoka-avussa käyvien kontekstuaalinen teologia

Oulun synodaalikokous
27.9.2022

MITÄ SINULLE TULEE MIELEEN SANASTA 'RUOKA-APU'?

TUTKIMUSKOHTENA RUOKA-APU

Ruoka-apu rantautui Suomeen 1990-luvun laman seurauksena ”hätäapuna”

Vuonna 2020 ruoka-apua jaettiin yhä **noin 20 milj. kiloa** vuodessa arviolta **sadoille tuhansille ihmisille**

Suuri osa ruoka-avusta toimii **kaupungeissa** ja on **kristillistaustaista**

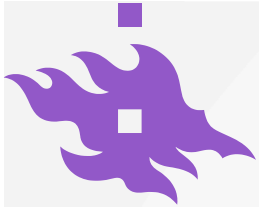
Ruoka-apua saavien keskuudessa kasautunut **huono-osaisuus** on yleisempää kuin väestössä keskimäärin. Noin kolmannes kävijöistä kokee **häpeää** leipäjonossa seisomisesta. Julkisessa keskustelussa ruoka-avun saajia **arvostellaan** usein kovin sanakääntein (”sosiaalipummit”).

Kirkko & Kaupunki: Myllypuron leipäjono 2017. Kuva: Esko Jämsä.

Kirkon kuvapankki: Työttömien ja vähävaraisten ruokailu, 2018 Oulu. Kuvaaja Sanna Krook

CASE STUDY YHTEISÖLLISESSÄ RUOKA-AVUSSA

- **Etnografinen kenttätyö 2020-2021**
 - Yhteensä kuusi eri paikkaa (kolme kaupunkia):
Seurakuntia ja kristillisiä järjestöjä
- **Tutkimuskysymys:** Miten köyhyyttä ja huono-osaisuutta kokevat ihmiset määrittelevät kollektiivisen identiteettinsä? Millaista teologiaa he mahdollisesti ilmentävät?
- **Taustalla** kollektiivisen identiteetin ja narratiivisen tutkimuksen teorian (sosiaali- ja yhteiskuntatieteet) sekä urbaanin teologian lähestymistavat (teologia ja uskonnotutkimus)

KOLLEKTIIVINEN IDENTITEETTI

- Rakentuu yksilötason prosesseista, jotka johtavat **kategoriseen ryhmäjäsenyyteen**
- Sisältää jaettuja (tai vähintään uskottuja) **yhteisiä piirteitä** ryhmän jäsenten välillä (esim. etnisyys, sukupuoli, sosiaalinen asema, poliittinen puoluekanta jne.)
- Yhteiset piirteet säätelevät ryhmän/kollektiivin **tulevaisuutta, mahdollisuuksia ja rajoituksia**
 - Sisältää erottautumista ja **erontekoa**: “me” vs. “he”

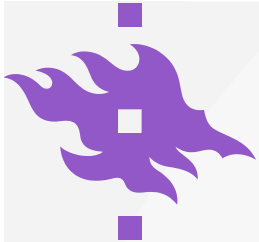
Ashmore et al. 2004; Jenkins 2008; Melucci 1989 ; Owens et al 2010; Turner 1987.

URBAANI TEOLOGIA

- Teologiaa, joka tutkii miten kaupunkiympäristö vaikuttaa teologiaan/uskontoon sekä toisaalta miten teologia/uskonto vaikuttavat kaupunkiympäristöön
- Lähtökohtana on usein urbaanissa kontekstissa eri tavoin marginalisoidut (köyhyys ja eriarvoisuus)
- Voidaan jakaa useisiin eri lähestymistapoihin, joista osa korostaa yhteiskunnallisen teologian (public theology) ulottuvuutta ja osa taas **kontekstuaalisen, jopa eletyn teologian** (lived theology) ulottuvuutta

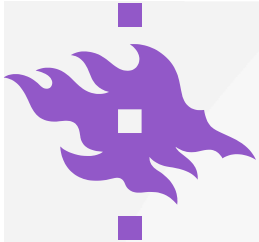

ELETTY URBAANI TEOLOGIA RUOKA-AVUSSA

Teologia = Puhetta Jumalasta

- Kuinka kollektiivinen identiteetti ilmenee osana ”Jumala-puhetta” ja siten **urbaanin teologian (tekemisen) muotona**
 - Heijastelee ns. tavallisten ihmisten uskoa ja teologista ajattelua (vrt. akateeminen/kirkon teologia)
 - Syntyy urbaanista elämäkokemuksesta käsin; mitä tarkoittaa elää kristittynä tietyssä yhteiskunnallisessa ja paikallisessa kontekstissa
 - ’Narratiivi’ teologian autenttisena muotona: ”Köyhät ovat erityisen etuoikeutettuja Jumalan tarinankertojana” (Nixon 2016)

Astley 2002, 52–54; Fackre 1983; Laiho 2021; Nixon 2014; 2016; Powers 2003, Shannahan 2012.

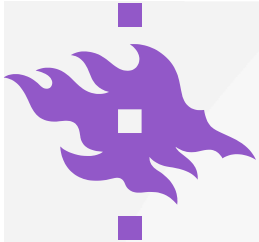
RUOKA-AVUSSA KÄYVIEN KOLLEKTIIVINEN IDENTITEETTI: "ME KÖYHÄT"

"Toiseus" (*otherness*) leimaava piirre oman sisäryhmän määrittelyssä

- Tietoisuus julkisesta arvostelusta omaa sisäryhmää kohtaan > arvottomuus
- Ruoka-avussa käyminen näyttäytyy "pakkona" jolloin siellä käyminen on leimaavaa
- Hierarkkinen jäsenitys: "me köyhät" vs. "ne rikkaat"

*Pitäiskö sukeltaa jäteautoon
ku alkaa 90 vuotta olla mittarissa? ... Munuaisetkin
alkaa reistailla ja kaihia on... nyt kaikki kallistuu, kaikki
nousee mut eläke pysyy samana. Eläke tulis sitoa
inflaatioon, sitä mä ihmettelen, mut se oli ennenki niin
et **köyhät listittiin pois**, siihen näyttäis että maailma
on menossa. **Mitä niitä köyhiä, mihin niitä tarvii?***

*Tänne on matala kynnyks tulla
ja siks tänne tulee yhteiskunnan **ulkopuolelle**
jääneitä tai jotka kokee olevansa **raihnasia** vähän
ulkomuodoltaan, kaltaistaan seuraa... Kaikilla on
elämä kolhinu, kaikilla sama tilanne, samaa
yhteiskuntaluokkaa ollaan. Suomessa mennään
taas **kastisysteemiin**. **Ei tänne tuu hyvin**
pärjäävät, keskiluokka on Suomessa kadonnut, he
menevät naimisiin **oman koulutustasonsa**
kanssa... Ihmiset saa (täällä) seuraa ja joku
kuuntelee. Ei kaupan kassalle voi jäädä
juttelee pitkäksi aikaa...*

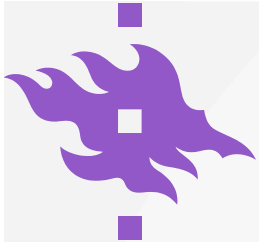
RUOKA-AVUSSA KÄYVIEN KOLLEKTIIVINEN IDENTITEETTI: "ME KÖYHÄT"

Yhteiskunta näyttäytyy köyhyyden kautta arvoiltaan kovana ja etäisenä

- Päättäjät "arjesta vieraantuneita"

Rikkaita ärsyttää se et "**luuserit**" saa mukamas 30-50e ruokakassin, mikä ei todellakaan ole se arvo, niin miten tollasesta on kateellisia! Suomelle ei haluttu sellasta mainetta et on **köyhiä** ... Päättäjät on kaudesta toiseen ne "**hyväosaiset**", ei oteta mitään vastuuta mistään! **Eliittinen piiri** joka huolehtii toistensa hyvinvoinnista

Ei ne [poliitikot] tee päätöksiä mitä luvanneet, saako ne palkkaa jos ne on pois kokouksista, tekosyistä... Ei ne oo kaunistunu ne [työllisyys]luvut, ne [poliitikot] puhuu tavoitteita, **vaan ei ne tee mitään**. Pitäis olla **yksilöllisemmin räätälöityä**, tietää millasta työtä ihminen voi tehdä ... Päättäjillä ei oo hajuukaan siitä **miten me täällä voidaan ja mihin me kyetään**. Ja **byrokratiassa** ei käsitellä eikä kohdata ihmistä ja sen ongelmia. Pitää mennä Kelaan ja TE-toimistoon, se on jatkuva oravanpyörä. Ja sit jos sä meet kolmossektorille, järjestöön tekee [töitä], ni sitä ei arvosteta. Sanotaan vaan et ai ei me makseta, sä oot sit **työtön pummi**...

RUOKA-AVUSSA KÄYVIEN KOLLEKTIIVINEN IDENTITEETTI: "ME KÖYHÄT"

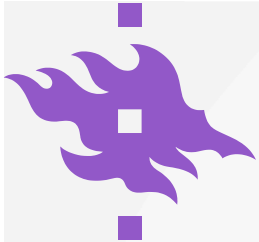
Kaupunki elinympäristönä näyttäytyy niin ikään vihamielisenä ja torjuvana

- Kaupunki saastainen, kallis, toiseuttava
 - Köyhät kaupungissa "toisia" paitsi sosiaalisesti, myös paikallisesti (*locally*)

*Kaupunkilainen **köyhyys** on vielä pahempaa. Jos oot maalla ja saat tilkun maata, ees vähän perunaa saat. Pikkusen pystyy **omavaraisuuteen**. Täällä kaikki maksaa. Myös yhteishenki on maalla parempi, siellä autetaan toinen toista. Täällä ollaan **yksiössä ovet kiinni**. Mut se on tää yhteiskunta, joka rakentuu vaan bisnekselle, **ostamiselle***

*Vaik ei oo iso kaupunki mut sitä **yksinäisemmäks** sitä itsensä tuntee, mitä isompi **kaupunki**... Toiset voi olla paljon enemmän **maatiais**a, vaikka asuu isossa kaupungissa*

*Nuoretkin voi nykyisin paljon huonommin, ahdistusta ja paniikkihäiriöitä, nekin jo pelkää liikkua öisin ku toiset **kantaa puukkoa** ja matkii ulkomaalaisia. **Helsinki on muuttunut**. Pyörääkään ei voi jättää tai se varastetaan. Ihmiset on muuttunut "miniminäminä" ja kaikilla pitää olla kaikkea. Se **yhteisöllisyys** on kadonnut ja se on vaikea palauttaa*

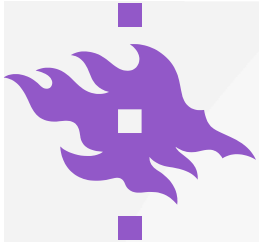

"KÖYHIEN ON JUMALAN VALTAKUNTA" - RUOKA-AVUSSA KÄYVIEN TEOLOGIA

- Osa ruoka-avussa käyvistä jäsentää omaa osattomuuden kokemustaan hengellisessä viitekehyksessä. Huono-osaisuus usein syynä/ lähtölaukauksena **hengelliselle etsinnälle**
- Teologisen puheen kautta myös **köyhyys uudelleen määritellään**

*Elämäs on niin paljon kauheita tapahtunu et niiden
vastapainoks oon halunnu tutkia asioita ja kristinuskoa...
Ku olin yksin koirien kans siel metsän keskellä en muuta
luku ku **Raamattua**... ei oo ollu telkkaria eikä
sanomalehteä moneen vuoteen... **Näitä edelsi niin
kamalat tapahtumat**, en voi niistä edes puhua, oon etsinyt
ihmistä jolle voisin puhua niistä*

*Jos on antaa (kolehtiin)
ja ei anna, se on köyhyyttä ...
**Todella köyhä on ihminen jolla ei ole
Jumalaa***

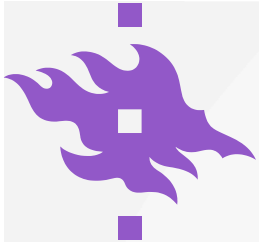
"KÖYHIEN ON JUMALAN VALTAKUNTA" - RUOKA-AVUSSA KÄYVIEN TEOLOGIA

- Teologinen puhe antaa köyhyydelle ja **kärsimykselle** myös **merkityksen**: "Viimeiset tulevat ensimmäiseksi"
- Kärsimys saa uudet mittasuhteet; **maallista** ja siten väliaikaista
- Usko antaa lohtua vaikeuksien keskellä: **Jeesus** oli syntisten ja **vähäosaisten ystävä**
 - Identifioituminen opetuslapsiin

*Ihmisiä erotellaan eri loosseihin ... **Taivaassa** mä en oo enää mikään **ongelmainen**, en oo enää alkoholisti... **Juudaskin** kuvattiin aika realistisesti. meillä on kaikilla jotain ongelmia*

*Ne jotka tänne (ruoka-apuun) tulee jotenkin tiedostaa et on sairas ja tarvii apua. **Sairaita ollaan ihmisinä ja sairaita Kristuksessa***

*On ihan sama pääsetkö sä taivaaseen raittiina vai kännissä ... Nii, **raitistuminen on eri asia kun pelastuminen***

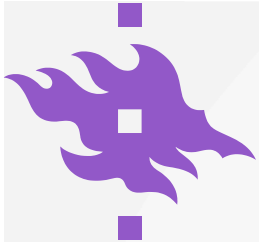

"KÖYHIEN ON JUMALAN VALTAKUNTA" - RUOKA-AVUSSA KÄYVIEN TEOLOGIA

Teologian kautta myös syntyy kritiikki vallitsevia rakenteita ja kirkkoa/kristillisiä yhteisöjä kohtaan: näyttäytyvät hierarkkisina, keskiluokkaisina.

➤ Elääkö kirkko niin kuin se opettaa?

*Nää papitki, ne vaa hävii tästä.
Minne ne menee? Ei niihin saa mitään elävää suhdetta. En
tiiä mitä ne ajattelee. Tarvittais **sellanen paimen, niinku
Jeesus** oli, tänne **meijän ihmisten seuraan** ... Jeesuksen
kanssa opetuslapset istu vieressä sellases u:n muutosessa
muodostelmassa, niinku viimesellä ehtoollisellakin. Ni miks
nykyään se alttari on niin korkealla ja sieltä pappi antaa sitä
ehtoollista? Jeesuski istu opetuslasten vieressä. Niinku
tasaverosena.*

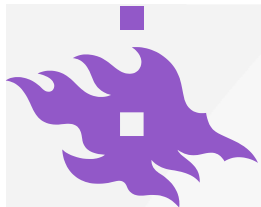

EKSKLUUSIO TÄSSÄ AJASSA > INKLUUSIO IANKAIKKISUUDESSA?

Pelastus ruoka-avussa käyvien eletyn teologian silmin: Keskustelua

- Kenelle pelastus kuuluu? Mitä pelastus on?
- Millaista teologiaa ruoka-avun saajat ilmentävät?
- Mikä merkitys uskolla ja teologian tekemisellä on köyhyiden kokemukselle?

LÄHTEET

- Ashmore, R. D. & Deaux, K. & McLaughlin-Volpe, T. (2004). "An Organizing Framework for Collective Identity: Articulation and Significance of Multidimensionality" in *Psychological Bulletin*, 130(1), 80–114. DOI: 10.1037/0033-2909.130.1.80.
- Astley, J. (2002). *Ordinary theology: Looking, Listening, and Learning in theology*. Aldershot, Hants, England: Ashgate Pub.
- Huotari, R. (2021). "Osallisuuteen Pyrkivä Ruoka-apu Myrskyn Silmässä. Diskurssianalyysi Ruoka-apuun Liittyvistä Verkkokeskusteluista Vuosina 2017–2018" in *Diakonian tutkimus*, 1, 32–52. DOI: 10.37448/dt.97401.
- Isherwood, L. & Harris, D. (2014). *Radical Otherness: Sociological and Theological Approaches*. London: Routledge.
- Jacobs, R. N. (2011). The Narrative Integration of Personal and Collective Identity in Social Movements. In T. C. Brock & Green, M. C. & Strange, J. J. (eds.) *Narrative Impact: Social and Cognitive Foundations*. Boca Raton: Taylor & Francis. 205–228.
- Jenkins, R. (2008). *Social identity* (3rd ed.). London: Routledge.
- Kainulainen, Sakari & Saari, Juho (2013). Koettu huono-osaisuus Suomessa. Teoksessa Mikko Niemelä & Juho Saari (toim.) *Huono-osaisten hyvinvointi Suomessa*. Tampere: Kelan tutkimusosasto, 22–43.
- Kauhanen, Arttu & Riihelä, Marja & Tuomala, Matti. (2020). Köyhyys ja köyhyyden pitkittyminen Suomessa. *Kansantaloudellinen aikakauskirja* – 116. vsk. – 1/2020.
- Kirkon tilastot (2018). <https://www.kirkontilastot.fi/viz.php?id=103>. Luettu 21.3.2022.
- Laihia, Tuomo (2018). *Kokemuksia ja käsityksiä leipäjonoista – huono-osaisuus, häpeä ja ansaitsevuus*. Kuopio: Itä-Suomen yliopisto.
- Laiho, M. (2021). Teologia Eletyn Uskonnon Tulkina. In Hallamaa & J. Tervo-Niemelä, K., & Peltomäki, I. (2021). *Teologia Eletyn Uskonnon Tulkina: Normatiivisuus ja Uudistuvat Metodit*. Helsinki: Suomalainen teologinen kirjallisuusseura, 128–153.
- Lieblich, A. & Tuval-Mashiach, R., & Zilber, T. B. (1998). *Narrative Research Reading, Analysis and Interpretation*. Thousand Oaks, Calif.: SAGE.
- Linde, C. (1986). "Private Stories in Public Discourse: Narrative Analysis in the Social Sciences" in *Poetics*, 15(1-2), 183–202.
- Luonnonvarakeskus (2020). <https://www.luke.fi/uutinen/ruoka-apuun-kaivataan-enemman-resursseja-suomessa-jaetaan-ruoka-apua-jopa-20-miljoonaa-kiloa-vuodessa/>. (luettu: 14.2.2022).
- McAdams, D. P. & McLean, K. C. (2013). "Narrative Identity" in *Current Directions in Psychological Science: a Journal of the American Psychological Society*, 22(3), 233–238. DOI: 10.1177/0963721413475622.
- Malkavaara, Mikko (2004), "Finland", in Noordegraaf, H. and Volz, R. (Eds), *European Churches Confronting Poverty. Social Action Against Social Exclusion*, SWI Verlag, Bochum
- Ohisalo, Maria (2017). *Murusia hyvinvointivaltion pohjalla: Leipäjonot, koettu hyvinvointi ja huono-osaisuus*. Kuopio: Itä-Suomen yliopisto.
- Melucci, A. (1995). The Process of Collective Identity. In Johnston, H. & Klandermans, B. (eds.) *Social movements and culture*. Minneapolis: University of Minnesota Press, 41–63.
- Ohisalo, Maria (2014). Kuka tahansa meistä? Sosio-ekonominen asema ruoka-avussa. *Kuka seisoo leipäjonossa? Ruoka-apu 2010-luvun Suomessa*. Toim. Maria Ohisalo & Juho Saari. Kaks – kunnallissalan kehittämissätiön Tutkimusjulkaisu-sarjan julkaisu 83, 27–41.
- Ohisalo, Maria & Tuomo Laihia, & Juho Saari (2015). Huono-osaisuuden ulottuvuudet ja huono-osaisuuden kasautuminen leipäjonoissa. *Yhteiskuntapolitiikka* 80:5, 435–446.
- Owens, T. J., Robinson, D. T., & Smith-Lovin, L. (2010). Three Faces of Identity. *Annual Review of Sociology*, 36, 477–499
- Saari, Juho (2015) *Huono-osaisten: Elämän edellytykset yhteiskunnan pohjalla*. Helsinki: Gaudeamus
- Salonen, Anna S., Maria Ohisalo, & Tuomo Laihia (2018). Undeserving, Disadvantaged, Disregarded: Three Viewpoints of Charity Food Aid Recipients in Finland. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 15:12, 2896. DOI:10.3390/ijerph15122896.
- Silvasti, Tiina (2011). Ruoka-avun vakiinnuttaminen Suomessa: Tarpeen ja oikeutuksen jäljillä. *Janus Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön tutkimuksen aikakauslehti* 19:3, 279–289.
- Silvasti, Tiina (2015). Food Aid: Normalising the Abnormal in Finland. *Social Policy and Society: a Journal of the Social Policy Association*, 14:3, 471–482. DOI:10.1017/S1474746415000123.
- Singer, J. A. (2004). "Narrative Identity and Meaning Making Across the Adult Lifespan: An Introduction" in *Journal of Personality*, 72(3), 437–460 DOI: 10.1111/j.0022-3506.2004.00268.x.
- Turner, J. C., Hogg, M. Oakes P., Reicher, S. & Wetherell, M. (1987). *Rediscovering the Social Group: A Self-categorization Theory*. Oxford: Basil Blackwell.